

ABONNEMENT

Pays étrangers

Pour un an : 2 Dolars



Edition spéciale : 3 Dolars



ADRESSE

«Idjtihad» Constantinople



Téléph : St. 865

xxvième ANNÉE

15 Mai 1931

İCTİHAD

Türkçe ve Fransızca
İLMİ EDEBİ İKTİSADİ

No : 321

ABONNEMAN

Seneliği (24 Nusha) Türkiye

için: 2 1-2, Âlâ kâğıdı

5 liradır



İDAREHANESİ

Cıgaloğlunda İctihad Evi



Tarihi Te'sisi :

1904 — Genève

Yirmi altıncı sene

15 Mayıs 1931



rak Kâ'beye götüren 'aşkıdır. Vatan daha şe'nî', daha hakikî bir Kâ'bedir.

ای قوم به حج رفته کجا یید ؟ کجا یید ؟
معشوقه در این جاست بیا یید ! بیا یید !

diye bir şarklı mütefekkeri feryad ettirmiş olan bu ruhî vaz'iyetidir.

Ma'arif Vekilinden bir ibtida'î mu'allimine kadar , Reisi Cümhurdan en vazî' bir me'mura kadar cümlelerin ve cümlemizin en mukaddes ve en musta'cel vazifemiz bu 'aşkı , gönüllere ve bilhassa gençlerin gönüllerine sokmaktır. İki sene evvel Devlet Matba'asının Muhasebe müdirinin içi güneş dolu odasında yüz mumluk bir elektrik lambasının bihude yandığını görmek beni bir az söyletiği vakit ortaya çıkan elim haleti zihniyyemizden yine İctihad in sahifelerine aksler brakmışdım. İçi güneş ziyasile dolu bir odada, parası bu vatanın cebinden çıkan yüz mumluk bir elektrik lambasının yanub durmasına la kayd kalmanın ma'nası çok uzaklara gider. Bu vatan bizim Büyük Evimiz ve müşterek bağçemiz, müşterek tarlamız, bağımız ve çeşmemizdir.

Köylüler en ziyade ihtimama mustahak ve muhtac 'a'ile efradımızdır ve mes'ud olmanın en yükseği mes'ud etmekdedir. Köylüler ve köyler milletin ve vatanın kökleridir ; ağaclar bütün gıdalarını köklerinden aldıkları gibi milletler de kuvvetlerini köylüden alır . Neden Bulgar genci bu hakikatla bir Türk gencinden daha ziyade maftur olsun ! Türk Ocaklarının ilk ve son vazifeleri bu olmak lazımdı. 3 sene evvel Türk Ocağında , Ankarada, Dr. Huseyn Enver Beye bunları söylemişdim ; 299 Numrulu ve 15 haziran 1930 tarihli İctihad da da şu satırlar vardır :

Türk yurdu

Mart, Nisan ve Mayıs 1930 ayları nushaları geldi . Hem basılışları, hem ma'nası nefisdir. Bu iki nusha heman munhasiren Ankara'da 'azim fedakârlık ile vücade getirilmiş olan Türk Ocağı binasının ba'zı aksamile bu

ubüyan için başda çalışanların resimlerle süslenmiştir. Türk Ocağı, sonra, köy Türklerinin mezardan farkı az olan yurdlarının insan meskeni denilebilecek hale getirmekle meşgul olacaktır! Türk ocağı nın varlığının hikmeti, doğrudan doğruya milletin ihya etmek ve ihya olunmak 'azmini, Devlet kanadına ihtiyaç göstermeksizin ve ihtiyac görmeksizin, işletmekdir. Bulgar köylülerinin bu gün 1000 [Bin] kooperatif şirketi vardır ! Bulgaristanın yirmiden ziyade haneli her köyünde 3 yataklı bir hastahanecigi ve bir tabibi bulunuyor. Yusuf Akçura kardeşimiz bu Ocak fikrini yarattığı vakit ocağın esas unsurları, ölmekte olan Türk köyüne hayat, ışık ve kuvvet kötürmekdi. Kudretli ve kuvvelli genç ocakçı kardeşler bu muraclara ermek yollarına düşeceklerdir. Bu en büyük gaza olacaktır.

Hulasa, Re'isi Cümhur Gazi Mustafa Kemal Paşa Hz nin Aydın Türk Ocağı Reisi Beye hitabî 'itabî, el hak , en yüksek bir sânihadır . En hasbî ve en halis bir ihlas ile kendilerini tebrik etmeliyiz. En büyük derdimizin üzerine parmağını basmıştır. Derdimiz en gençlerimizin ve en gürbüzlerimizin göğüslerindedir !

Dr. AB. Djeddet

Kavmlerin hayatında «idéâl»in rolü; SOCİALİSTLİK DİNİ

I

YENİ İDEALLERİN TAHAVVULU

Kadîm Yunanın ve Roma nın, müfekkiri, bir çok nesilleri tenvir etmiş olan dâhiler dirilmiş olsalardı , bir asırdan beri hayyizi fi'le çıkarılan harikaların yalnız ta'dadı karşısında hayrete düşerlerdi : Vaktile hatir u hayale gelmeyen ve şimdi insanın hidmetkârı kılınmış

olan kuvvetler , feth edilmiş faza [Tayyare], esir edilmiş yıldırım [Siperi sa'ika], bir ânde dünyanın bir ucundan diğer ucuna nakl olunan söz [Radio , telsiz telefon] ve daha bir çok diğer keşfiyyat.

Fakat bu meşhur mütefekkirler, şubhesiz muthayyir olurlardı, fakat, onların nafiz nazarları sür'atle kendilerine gösterirdi ki 'akl, medeniyetlerin maddi manzarını değiştirmiş isede , insanların siretleri üzerine henüz pek az te'sir icra etmektedir. Yeni siyasî ve ictima'î i'tikadlar , mazinin dinî i'tikadları aynı hissi ve sirrî [Mystique] temellere malik bulunmaktadır. Vaktile bir çok kavmleri yekdiğerleri aleyhine teslih etmiş olan ihtiraslar , bu gün bir çok kavmleri birbirine karşı silahlandıran ihtirasların 'aynîdir . Kadim Yunani tahrîb eden nifak ve Roma cümhuriyyetini bitiren dahili niza'lar 'ayni cins hissiyyatdan doğmuşlardır .

'İlmin keşfleri karşısında, filosoflar umiyorlar ki asrımız 'akli kâmil 'asri olacak ve ma'bedlerin ve kışlaların yerine, ilahların tasarruf ettikleri kuvvetlere fa'ik kuvvetlerin zuhure geldiği « Laboratoire » lar ka'im olacak ve cihanşümul bir vifak milletleri birleştirecek.

Böyle bir şeyden eser yoktur ve bunun böyle olmasında da hayret edilecek bir şey yoktur. Meneşe'i aklı olan keşfler, fitratımızın dokumasını teşkil eden hissiyyati nasıl ta'dil edebilir ?.

'İlm, hislere , yeni fi'l ve icra vasıtaları tedarik etdi fakat hisleri değiştirmede . İşte bu sebeble dir ki 'ilmî keşfler dünyaya sulh ve musalemet getirmek şöyle dursun, yeni muharebeleri mâzinin muharebelerinden daha kanlı, daha zalim kılmıştır.

Yukarıda bahsi geçen büyük 'âlimler şunu da görürlerdi ki bu gün , sirrî mevhumeler [Les illusions mystiques] , kendi zamanlarında

oldukları kadar kudrete malikdirler . Tabi'ati beşerin mutemim cüz'ü olduklarından bu sirrî mevhumeler, aşk, hirsî cah, kîn gibi, bunlar da ölmezler. Bu meşhur mütefekkirler çarçabuk görürlerdi ki 8,000 sene evvel **Isis Autel** [*] leri önünde secdeye kapanan mü'minler ile , Devleti, insanların mukadderatının hükümrân hâkimi kılan « Socialiste » ler psychologia nokta'i nazarından 'ayni familyaya mensubdurlar. Birincilere hâkim olan sirrî te'sirler , ikincilere hâkim olan sirrî te'sirlerin 'aynidir.

Kavmler, ilahlarının ölümüne here ü mercisiz hiç bir zaman tahammül etmemişlerdir, bu sebebledir ki ilahi bir idéal tebeddül eder etmez bu idéalin ilham ettiği medeniyet de tebeddül eder . **Bouddha** nın , **Isa** nın ,

Muhammed in sünuhatından çıkan idéallerin te'siri altında bir çok kişiler yıkıldı ve diğer bir çokları bina olundu.

Dinî idéallerden başka umumiyyetle her

devr, bir kaç batn sonra , değişen bir siyasî idéalin te'siri altında bulunur.

Meselâ, bu vech ile dir ki xvii inci asırda siyasî idéal xiv uncu Louis nin temsil ettiği mutlak **Monarchie** [ya'ni ferdi vahidin saltaneti mutlakası] idi, xviii inci 'asırda, İnkılab eski regimi kısmen yıkmaya muvaffak oldu ve nihayet mute'akib inkılabların tevsî' ettiği siyasî iktidarları halka bırakarak meşrutî hükümdarlığı te'sise müncer oldu . xx inci 'asır halk kuvvetlerinin inkişafını ve 'ayni zamanda, Vaktile ayrı ayrı yaşayan küçük devletlerin birleşmesiyle vucud bulmuş , Almanya , İtalya gibi büyük devletlerin teşekkülünü gördü.

Democrat şi'ar fikirlerin ba husus musavat fikirlerinin inkişafı socialist te'sirlerin tevessu'unu intac etdi. Muhtelif memleketlerde socia-

[*] **ISIS** Misirlıların ilâhesidir; ilk Misir medeniyetini temsil eder. Autel, aşağı yukarı secdegâh, ma'bed demektir.

list fikirlerinin tatbiki ba'zı karışıklıklar doğurdu; bu karışıklıklar, Avrupanın bir çok büyük devletlerini « Dictateur » luğun muhtelif şekillerine irca' etmiş bulunmaktadır. Eğer socialist hükümetler, bu gün cihani sevk ve idare etmekte olan icabata uymakda ehliyet-sizliklerini isbat etmeye devam ettikleri takdirde bu fikirler tevessu' edecek görünmektedir.

Rusyada ve başka yerlerde yapılan deneyimlerin muvaffakiyyetsizliği, eski bir idéalden yorulmuş kavmler için bir yeni idéal yaratmanın ne kadar güç olduğunu gösterir.

Bu gün bu güçlük daha büyüktür, çünkü bir idéal, ancak socialist idéal gibi, 'ilmlerin ve sanayi'nin terakkilerinin zuhure getirdiği yeni iktisadî icabat ile ta'arruz etmediği takdirde mustemir bir te'sire malik olur.

Bu gün dünyada üç şekil idéal mubarezededir: dinî idéal, millî idéal, beynelmilel idéal.

Bir çok milletlerde halâ pek zinde olan dinî idéal, Asiya kavmlerinden ezeümle musluman Asiya kavmlerinden başka kavmlerde siyasî[büyük]bir nufuza malik değildir. Avrupada, socialistlik dini, eski dinî i'tikadların yerine ka'im olmak üzredir.

Vatan fikrinin ıstikak ettiği millî idéal **Cihan Harbi** nden beri, bir çok kavmlerde ba husus sulh mu'ahedesinin sun'î olarak vucude getirdiği kavmlerde inkişaf etti.

Vatan fikrini red eden, beynelmilelci idéal, vatanın ilga olunmasının, cihanşümul bir sulh doğuracağını zan eden « Socialiste » ler ve « Communiste » ler tarafından mudafa'a olunmaktadır. Aradan çok geçmeden medeniyyeti değişmeksizin bir milletin, idéalini değiştirmediyi tarih isbat ettiğinden, binnetice kavmlerin istikbalî,hissiyyat ve tefekkürlerini sevk ve idare edecek idéale bağlı olacaktır. Yalnız 'akl nurile mutala'a olundukları vakit idéaallerin çoğu seri'uzzeval tayfler olurlar [*] fakat

[*] Victor Hugo :

« L'idéal tombe en poussière au toucher du réel »
 demiştir. A. D.

bir çok 'asırlar esnasında yapılan müşahedeler, terassudlar isbat eder ki bu tayfler canlı se'niyyetler doğurmuşlardır. **Bouddha, İsa, Muhammed** dünyayı istihaleye uğrattılar ve mezarlarında, halâ, bir çok, milyonlarla insanların müfekkirelerine istikamet vermektedirler.

* *

Şimdiye kadar, ekseriya dinî idéaller, ba'zan da siyasi idéaller, onsuz henüz hiç bir medeniyetin devam etmemiş olduğu hissiyyat ve tefekkür vahdetini yaratmak iktidarına malik olmuştur.

Sirrî idéalın zi kudret te'sirine Tarihin « Materialiste » denilen nazariyyesinin taraftarları akl erdiremezler. Bu nazariyyenin sâlikleri, kavmleri yalnız maddî ihtiyaçların sevk ve idare ettiğini iddi'a ederler, halbuki hakikatde Tarih'in dokumasını teşkil eden büyük vak'aların çoğunun menşei bu maddî ihtiyaçlarla hiç bir 'alakası olmayan sirrî idéaller olmuştur. İslam impratorluğunun kurulması, Ehli Salib seferlerinin, din muharebelerinin ve diğer bir çok vak'aların sebepleri maddî ihtiyaçlar değil, sirrî te'sirler olmuştur. Kavmlerin ruhlarını, idéaller, ihtiyaçlar kadar sevk ve idare ederler.

[Sonu gelecek sayıda]

Dr. Guatave Le Bon — Dr. Ab. Dj.

Hatıralarım

TEVFIK FİKRET ve BABASI

1898 de Valiliğine tâyin olunduğum, Musul'a giderken ugradığım Urfa da üç gün kaldım. Evvelce tanıdığım, Hüseyin Efendi namında bir zat orada Mutasarrıf idi. Hüseyin Efendi, son postanın İstambuldan getirdiği bir haftalık gazeteler ve (Serveti fûnun) un bir nüshası ile nezmdime geldi; Serveti fûnunda Tevfik Fikretin bir manzûmesi vardı; belki de (Âveh-ği şühur) idi. Manzûmeyi cehren okuduktan sonra :

— çok güzel dedim.

Mutasarrıf — Bunu yazan Tevfik benim oğlumdur, dedi, kendisini Hâriciye nazaretinde